

Marzena Kędra

Włączanie rodziców w edukację dzieci

Z naszych doświadczeń wynika, że szkoła nie może się rozwijać bez świadomego i aktywnego udziału rodziców. Trzeba wziąć pod uwagę także fakt, że szkoła przygotowuje uczniów do życia w społeczeństwie na wiele różnych sposobów. Dlatego szczególnie ważny jest wkład rodziców w kształtowanie atmosfery sprzyjającej budowaniu demokratycznych postaw obywatelskich. Współczesna szkoła powinna dążyć do wzmocnienia rzeczywistej roli rodziców w systemie edukacji i zbudowania partnerstwa poprzez włączanie ich w działania wychowawcze i edukacyjne.

Artykuł podzieliłam na dwie części. W pierwszej przedstawiam rozważania o budowaniu klimatu współpracy oraz czynniki, które wpływają na zaangażowanie rodziców w życie szkoły, w drugiej natomiast prezentuję doświadczenia rodziców i nauczycieli Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Moszczance.

Część I

Czym zajmuje się rada rodziców – kompetencje

Rodzice posiadają bardzo szerokie kompetencje, a także ustawową odrębność i niezależność od dyrekcji oraz grona pedagogicznego. Możliwości rodziców zostały tak określone, aby wzmocnić ich pozycję w polskiej szkole i potraktować tę grupę jako partnera w rozwiązywaniu problemów.

Zgodnie z art. 54 Ustawy o systemie oświaty (Dz.U. 1991 nr 95, poz. 425) do kompetencji rady rodziców zalicza się:

- występowanie do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły;
- uchwalanie – w porozumieniu z radą pedagogiczną – programu wychowawczego szkoły realizowanego przez nauczycieli, obejmującego wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym, skierowane do uczniów;
- uchwalanie – w porozumieniu z radą pedagogiczną – programu profilaktyki dostosowanego do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska,

obejmującego wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców;

- opiniowanie programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania w szkole;
- opiniowanie projektu planu finansowego szkoły, składanego przez dyrektora placówki;
- gromadzenie funduszy z dobrowolnych składek rodziców oraz innych źródeł.

Inne kompetencje rady rodziców, zawarte we wspomnianej ustawie, to:

- udział przedstawicieli rodziców w komisji konkursowej, powołanej w celu wyboru dyrektora (art. 36a ust. 5 pkt 2b oraz ust. 5b pkt 2);
- opiniowanie podjęcia i prowadzenia w szkole działalności przez stowarzyszenia i inne organizacje (art. 56 ust. 2);
- wnioskowanie i opiniowanie w kwestiach związanych z obowiązkiem noszenia przez uczniów jednolitego stroju na terenie szkoły (art. 64a ust. 2–4).

Należy pamiętać również o następujących kompetencjach rady rodziców, które wynikają z Karty Nauczyciela:

- wnioskowanie o ocenę pracy nauczyciela (art. 6a ust. 1 pkt 5);
- przedstawianie opinii na temat oceny dorobku zawodowego nauczyciela stażysty, kontraktowego i mianowanego dotyczącej okresu stażu (art. 9c ust. 6 pkt 1–2);
- opiniowanie projektu dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 5 października 2010 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz.U. 2010 nr 186, poz. 1245).

Przełamanie obcości

Rodzice nie zawsze korzystają ze swoich kompetencji, co więcej: nie zawsze je znają. Czasami – zarówno tym, którzy wybierają radę rodziców, jak i tym, którzy są do niej wybierani – brakuje odwagi i umiejętności wypowiadania swoich poglądów, co uniemożliwia dialog. Zdarza się również, że wśród rodziców pojawiają się „reformatorzy”, a ich

przekonanie, że „wiedzą najlepiej”, nie tylko nie prowadzi do porozumienia, lecz także pogłębia trudną do pokonania niechęć.

Przeszkody w otwarciu się szkoły na rodziców tkwią także w wielu nauczycielach, którzy tak silnie akcentują swoją pewność i racje w postępowaniu z powierzonymi im dziećmi, że niepokój i wątpliwości rodziców przeradzają się w nieufność, a nawet skrywaną niechęć do dzielenia się swoimi spostrzeżeniami.

Dla wielu rodziców szkoła jest instytucją powołaną jedynie do przekazywania wiedzy, co wiąże się z ich osobistymi doświadczeniami. Wspomnienie przeżytych trudności i niepowodzeń budzi w nich poczucie braku kompetencji i opór przed przekroczeniem progu tego obcego, zamkniętego świata. Dlatego można zaobserwować, że rodzice najczęściej przychodzą do szkoły na wezwanie lub oficjalne zebrania, np. w związku z początkiem roku szkolnego. Niestety nawet wtedy nie mają odwagi stawiać pytań i zabierać głosu, co może wynikać chociażby z onieśmienia i ograniczonego czasu spotkania.

Dlatego warto podjąć próbę budowania zasad współpracy z rodzicami poprzez wspólne przeanalizowanie sytuacji w szkole. W tym celu proponuję:

- zorganizować szkolną debatę z udziałem rodziców i nauczycieli poświęconą współpracy;
- wspólnie opracować wieloletni programu rozwijania współpracy nauczycieli i rodziców;
- zorganizować dla rady pedagogicznej szkolenia na temat form rozwijających współpracę nauczycieli z rodzicami czy sposobów prowadzenia zebrań;
- omawiać wspólnie (uczniowie, rodzice, nauczyciele) zrealizowane działania, doświadczenia oraz pojawiające się nowe problemy;
- przeprowadzać systematyczną ewaluację przyjętego programu współpracy nauczycieli i rodziców.

Relacja nauczyciela i rodziców ma swoją specyfikę. Nierzadko wpływają na nią stereotypy, których skutkiem jest wzajemna nieufność. Przyjęta przez nauczyciela postawa ma decydujący wpływ na przebieg rozmowy i to od niego zależy, jaki będzie jej rezultat.

Prowadzenie twórczej i partnerskiej komunikacji pomiędzy nauczycielami i rodzicami wyznaczają cztery fundamentalne zasady:

- systematyczność,
- otwartość,
- równouprawnienie,
- wzajemna akceptacja i szacunek.

Najistotniejszym warunkiem prowadzenia konstruktywnej rozmowy jest nastawienie nauczyciela na słuchanie rodzica. Ważne jest również, by nauczyciel korzystał z poczty elektronicznej, oczekuje tego wielu rodziców. Za pomocą e-maili może na bieżąco powiadamiać o tym, co dzieje się w szkole, o wynikach, sukcesach czy kłopotach dziecka.

Zbudowanie klimatu zaufania i bezpieczeństwa zaowocuje czynnym włączeniem się rodziców w życie szkoły. Wtedy chętniej podzielą się swoimi spostrzeżeniami, refleksjami, z czasem będą poruszać tematy, które ich interesują. Po przełamaniu atmosfery obcości oraz ujawnieniu gotowości współpracy wychowawca może poprosić rodziców o wypełnienie ankiety, w celu poznania ich możliwości włączenia się w proces edukacji szkolnej. Ankieta pozwala każdemu rodzicowi zaprezentować swoją wiedzę z określonej dziedziny, własne kompetencje, doświadczenia lub po prostu zadeklarować swój wolny czas i dyspozycyjność. Z uzyskanych tą drogą informacji nauczyciel może opracować tzw. bank możliwości, który pozwoli na pogłębienie relacji rodziców ze szkołą, dzięki zaangażowaniu ich w działania realizowane w klasie. Dotyczy to zarówno wiedzy z zakresu przedmiotów nauczania, jak i szczególnych zainteresowań, które mogą wzbogacić projekty klasowe, np. prowadzenie wycieczek związanych z doświadczeniami poszukującymi i rozwijaniem zainteresowań dzieci.

Dla rodziców ważne są wyniki dziecka w nauce, interesuje ich, w jaki sposób szkoła pobudza pragnienie wiedzy. Na tym polu także mogą być podejmowane różne działania wzmacniające więź szkoły i rodziny. Dlatego część nauczycieli poszukuje form współpracy z rodzicami, które mogłyby pomóc w pokonywaniu trudności przez dzieci. Dzięki postawie otwartej na dialog podejmowane są przedsięwzięcia pozwalające wspólnie oceniać trudności i sukcesy uczniów oraz przyjąć wspólnie wypracowane formy pomocy.

Komunikacja z rodzicami

Poniżej przedstawiam przykłady z francuskiej szkoły freinetowskiej opisane w artykule *Lesparents a` l'ecole*¹, które mogą posłużyć jako inspiracja do budowania lepszej komunikacji z rodzicami.

Książeczka rozwoju

Opisany jest w niej poziom wiedzy i umiejętności każdego ucznia oraz zakres programowy na dany rok, prezentujący te wiadomości, których ma się nauczyć. Otrzymują ją rodzice dziecka na początku roku szkolnego. Przy pomocy tej książeczki przekazuje się również informacje o postępach ucznia w realizowaniu programu nauczania. W ten sposób rodzice są dobrze zorientowani w postępach w nauce swoich dzieci, a ponadto, jeśli chcą, mogą im pomagać w domu. Rodzice dobrze poinformowani potrafią motywować dzieci do pracy.

Zeszyt korespondencji

To specjalny zeszyt, w którym uczniowie i rodzice swobodnie przekazują informacje związane z życiem dziecka w szkole i w domu. Rodzice mogą w nim z radością zapisać, że dziecko wykonało jakąś ważną pracę z własnej inicjatywy itd.

Dziennik dnia

Wszyscy uczniowie w klasie podsumowują w nim całodzienną pracę, opisują efekty oraz trudności. Dziennik służy powtórzeniu oraz utrwaleniu ważnych wiadomości i umiejętności, a także ustaleniu planu i rytmu dalszej pracy. Ten bardzo ważny element ewaluacji wewnętrznej jest wprawdzie dodatkowym obciążeniem dla nauczycieli, ale niektórzy stosują go, ponieważ uważają, że przynosi efekty. Celem prowadzenia dziennika dnia jest także ćwiczenie zwięzłego przedstawiania treści pracy oraz budowania jasnych i zwięzłych zdań prezentujących potrzebne informacje.

Tablica ogłoszeń

Służy komunikowaniu się z rodzicami lub innymi osobami przychodzącymi po dzieci. Musi być umieszczona w widocznym miejscu, dlatego może ją tworzyć np. kilka kartek A4 przypiętych do sznura rozciągniętego w korytarzu nad wieszakami na ubrania uczniów. Powinna zawierać informacje stałe (czas posiłków, urodziny dzieci, wycieczki) i okazjonalne wydarzenia dnia, np. teatrzyk, spotkanie z pisarzem, realizowane aktywności, zaplanowane

¹ Feyfant A., Re y O., (2006), *Lesparents a` l'ecole*, tłum. Napiórkowska Z., "Dossier d'actualité Veille et Analyses", nr 22.

projekty). Poszczególne kartki są oczywiście wymieniane. Zdjęte umieszcza się w segregatorze, można je również kserować i przekazywać rodzicom, którzy nie przychodzą do szkoły, aby mogli na bieżąco dowiadywać się o aktualnych sprawach.

Indywidualny zeszyt dziecka

Do kieszonek segregatora wkłada się wszystkie pomoce do czytania wykorzystane w danym tygodniu w klasie i w domu. Są to informacje dotyczące ćwiczenia w czytaniu i inne materiały, np. powielone teksty, fotokopie z czasopism, teksty piosenek, teksty przeznaczone do dyktowania przez rodziców. Niektórzy nauczyciele piszą także podsumowanie tygodnia, które po skserowaniu każde dziecko otrzymuje do przekazania rodzicom. W starszych klasach sprawozdania piszą dzieci przy pomocy nauczyciela. Jest to również skuteczna forma wewnętrznej ewaluacji.

Kreatywne spotkania

Co rodzice mogą zrobić, by dzieci lepiej się uczyły i dobrze funkcjonowały społecznie? Do repertuaru działań edukacyjnych szkoły warto wprowadzić zajęcia, na których to rodzice są aktywni, robią coś wspólnie z dziećmi albo nawet się uczą. Oto kilka pomysłów zaczerpniętych z artykułu Bogdana Jankowskiego *Szkoła także dla rodziców*² i zweryfikowanych w praktycznym działaniu przez nauczycieli ZSP w Moszczance.

Rodzic prowadzi zebranie

Warto zaproponować możliwość przygotowania i prowadzenia zebrania klasowego przez rodzica będącego przedstawicielem rady klasowej. Do jego zadań należałoby uzgodnienie z pozostałymi rodzicami i nauczycielem tematyki spotkania, poprowadzenie dyskusji oraz sformułowanie wniosków. W ten sposób rodzice uzyskują faktyczny wpływ na planowanie przebiegu pracy w klasie i jej podsumowanie, nauczyciel natomiast ma okazję, by posłuchać opinii i propozycji rodziców odnośnie do nauczania czy wychowania.

Podsumowanie półrocza

Spotkanie wymagałoby spędzenia przez wszystkich całego popołudnia w szkole, ale na pewno stałoby się ważnym wydarzeniem, którego przebieg może wyglądać następująco:

1. Rodzice biorą udział w warsztatach prowadzonych przez uczniów.

² Jankowski B., (2012), *Szkoła także dla rodziców*, www.zycieszkoły.com.pl/dla-nauczycieli/wspolpraca-z-rodzicami/art,1,szkola-takze-dla-rodzicow.html (dostęp dn. 29.02.2013).

2. W salach, przy udziale uczniów, omawiane są wrażenia z warsztatów oraz sprawy klasowe.
3. Uczniowie udają się do auli na przygotowane przedstawienie bądź dyskotekę.
4. W tym czasie rodzice dyskutują z wychowawcą o problemach ważnych dla edukacji dzieci w klasie i domu.

Zorganizowanie podsumowywania pewnego okresu nauki w proponowanej formule spowoduje, że zarówno rodzice, nauczyciele, jak i uczniowie wzmocnią w sobie poczucie współodpowiedzialności za przebieg szkolnej edukacji.

Wspólne zajęcia dzieci i rodziców

Przygotowanie dekoracji w szkole na zajęciach plastycznych lub po lekcjach, upieczenie w szkole ciasta na uroczystość klasową, zajęcia teatralne czy literackie itd. Jeśli komunikacja między nauczycielem a rodzicami będzie miała otwarty i partnerski przebieg, łatwo będzie o ciekawe pomysły na wspólne zajęcia.

Zajęcia dla rodziców prowadzone przez uczniów

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela/nauczycieli planują kilka godzinnych spotkań warsztatowych, w których uczestniczą rodzice. Zajęcia prowadzone przez uczniów odbywają się np. w dniu zebrań półrocznych, a dotyczą tego, czego uczniowie w ostatnim czasie dowiedzieli się w szkole. Mogą to być warsztaty o konfliktach, tolerancji, uzależnieniach czy ekologii, rodzice mogą także wykonywać zadania z informatyki lub interpretować wiersze. Zajęcia mogą być prowadzone dla rodziców uczniów z jednej klasy albo reprezentujących całą społeczność. W tym drugim przypadku należałoby je zaplanować dla kilku grup i sięgnąć po różnorodną tematykę.

Kilka ciekawych i uniwersalnych pomysłów doskonalenia współpracy

Zaczerpnęłam je z doświadczeń Anny Poraj, uznanego pedagoga.

Bank czasu

Zasada jego działania jest prosta – tyle czasu, ile rodzic poświęci szkole lub uczniom, np. malując salę czy rozwiązując z wybranym uczniem zadania z matematyki, ktoś inny poświęci jego dziecku, np. ucząc go gry na gitarze lub konwersując w obcym języku. Za darmo! Okazuje się, że rodzice, którzy zwykle mają bardzo mało czasu na cokolwiek, mogą łatwo go znaleźć, jeżeli widzą w tym korzyść dla swojego dziecka.

Lista życzeń

We współpracy z rodzicami należy bardzo konkretnie nazywać potrzeby i szacować czas, jaki trzeba poświęcić na realizację zadań. Wykaz wszystkich, nawet najdrobniejszych zadań można zamieścić w gazetce szkolnej, wydrukować w postaci listu dla każdego rodzica czy upowszechnić na stronie internetowej szkoły.

Grupy zadaniowe

Czasem łatwiej zaangażować rodziców w konkretne zadanie niż całoroczne działanie w radzie rodziców. Warto więc powołać kilka grup zadaniowych, aby każdy mógł zajmować się tym, na czym się zna, i działać z tymi, których lubi. Może powstać zespół ds. pozyskiwania środków dla szkoły, remontów i upiększania szkoły, zespół ds. bezpieczeństwa, zdrowego żywienia czy szkolny klub turystyczny. Ważne, aby nie stracić potencjału żadnego z chętnych rodziców!

Rodzice: pasjonaci i eksperci

Warto potraktować rodziców, którzy z własnej woli nie angażują się w życie szkoły, jako ekspertów. Chcemy wprowadzić zmiany w regulaminie szkoły? Poprośmy o pomoc prawnika. Opracowujemy cykl zajęć pozalekcyjnych dla uczniów? Pamiętajmy, że jedna z mam jest fotografem. Może sami nie zgłosiliby się do pomocy, ale dużo trudniej jest odmówić, jeżeli prośbę o poświęcenie dwóch godzin dla uczniów kieruje do nich dyrektor szkoły

A może stowarzyszenie rodziców?

Uspołecznienie rodziców przez umożliwienie im uczestnictwa w życiu klasy/szkoły może przybrać formę organizacyjną w postaci stowarzyszenia. O potrzebie stowarzyszania się muszą być przekonani sami rodzice i ta inicjatywa powinna wypłynąć od nich. Nie można więc narzucać takiej formy działalności, w przeciwnym razie stowarzyszenie szybko przestanie aktywnie działać. Stowarzyszenie może pomóc w zaopatrzeniu szkoły w środki dydaktyczne, które usprawnią pracę dzieci i nauczycieli, może być również organizatorem różnych form rekreacji dla dzieci, rodziców i nauczycieli, np. wycieczek rowerowych, wędrówek pieszych, zawodów sportowych.

Uczynienie ze szkoły „organizacji otwartej”, gdzie wszystkie potrzeby dzieci są brane pod uwagę przez ekipę pedagogiczną i rodziców, spowoduje z czasem, że szkoła stanie się ośrodkiem życia kulturalnego, osiedla, dzielnicy, wsi.

Jeśli uda się utrzymać na satysfakcjonującym poziomie aktywności współpracę z rodzicami, będzie to sukces w uspołecznieniu środowiska, który zaowocuje efektami w edukacji całej społeczności lokalnej.

Część II

„Nasza szkoła”

Szkoła w Moszczance – nasze doświadczenia

Zbudowanie klimatu sprzyjającego konstruktywnej współpracy z rodzicami jest długofalowym procesem. Doświadczenia pokazują, że zmiana edukacyjna utrwała się jako nowa praktyka po dwóch–trzech latach systematycznego wprowadzania jej w życie. Trzeba bowiem uwzględnić takie czynniki jak: wystąpienie oporu, niepokoju, odpowiedni czas na zmianę nastawienia i utrwalenia się nowych zachowań i obyczajów i in. Początki były trudne, ponieważ wymagały od nas zmiany myślenia i przyzwyczajień, zrozumienia swojej odrębności, zaplanowania działań, wzięcia odpowiedzialności. Uznaliśmy, że autentyczna współpraca nauczyciela z rodzicami uczniów wymaga następujących założeń:

- osobami wiodącymi w edukacji dziecka są rodzice i to na nich spoczywa główna odpowiedzialność za jej przebieg, nauczyciel natomiast wspiera ich profesjonalnie,
- rodzice interesują się nauką i rozwojem dziecka, potrzebują tylko odpowiednich warunków i możliwości, by to ujawnić oraz by aktywnie w niej uczestniczyć,
- zadaniem nauczycieli jest inicjowanie współpracy z rodzicami,
- współpraca będzie możliwa, gdy zostanie oparta na równych prawach.

Wypełniając powyższe założenia, wypracowaliśmy model współpracy nauczycieli z rodzicami, gdzie obie strony mają poczucie współdecydowania w sprawach ważnych dla wychowania i kształcenia dzieci. Podejmowaliśmy różne formy współpracy, które okazywały się korzystne z punktu widzenia potrzeb dzieci. Pomagały im w poznawaniu świata oraz kształtowaniu wartości. Szczególnie ważne było wspieranie dzieci u progu ich szkolnej kariery. Całościowy program i równoległe wprowadzenie kilku zaplanowanych elementów przyniosło pożądany skutek w postaci korzystnej zmiany, bowiem rodzice stali się współtwórcami szkoły, to znaczy:

- troszczą się o jakość i atrakcyjność edukacji swoich dzieci,
- oczekują od szkoły skutecznej pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, prowadzonej z pasją i we współpracy z nimi,
- interweniują konstruktywnie, w trosce o uwzględnianie potrzeb i możliwości wszystkich dzieci,
- współpracują ze szkołą, wzbogacając jej potencjał,
- dają dzieciom pozytywny przykład angażowania się w sprawy społeczne.

Jak wspomagamy rodziców w tworzeniu „naszej szkoły”?

Nasze działania można opisać w kilkunastu krótkich punktach:

- Zadbaliśmy o to, aby rodzice przed wybraniem swoich przedstawicieli do rady rodziców znali kompetencje i obowiązki rady, aby zdawali sobie sprawę, czym rada będzie się zajmować w danym roku szkolnym i ile czasu jej reprezentanci będą musieli zarezerwować na jej działania. Od dwóch lat wszystkie te aspekty przewodniczący rady rodziców przedstawia na pierwszym zebraniu.
- Proponujemy członkom rady udział w szkoleniu dla rad rodziców oraz dostarczamy ciekawą literaturę.
- Rada rodziców może umieszczać na szkolnej stronie internetowej ważne informacje, a prezydium rady korzysta z poczty elektronicznej i za pomocą e-maili komunikuje się między sobą i z dyrektorem szkoły.
- To rodzice są gospodarzami podczas spotkań rady rodziców, której członkowie zapraszają na spotkania, decydują, jaki ma być porządek obrad, ustawienie sali, czy potrzebny będzie rzutnik itd.
- Dyrektor i pedagog szkolny są gośćmi podczas spotkań rady rodziców. Przewodniczący informuje wcześniej, w których częściach obrad przewidziana jest obecność zaproszonych gości i w jakim obszarze rodzice potrzebują pomocy.
- Rodzice gromadzą środki finansowe oraz decydują, na co zostaną przeznaczone. Rada rodziców przygotowuje na koniec roku szkolnego szczegółowy bilans wydatków.
- Dyrektor z dużym wyprzedzeniem informuje radę rodziców o tym, jakich opinii będzie potrzebował i kiedy, aby jej członkowie mieli czas na zapoznanie się z dokumentami.
- Protokoły posiedzeń rady i teksty uchwał pisze jeden z rodziców – sekretarz.

- Dyrektor przedstawia propozycje dofinansowań ze środków rady rodziców, dzięki czemu rodzice mogą zdecydować, co uważają za najistotniejsze, wymagające wsparcia finansowego.
- Sprawy rady rodziców są prezentowane przez członków rady na spotkaniach z rodzicami (zarówno walnych, jak i klasowych) oraz wobec grona pedagogicznego.
- Wychowawcy chętnie współpracują z rodzicami, potrafią ich aktywizować do wspólnych działań, traktują ich jak partnerów.
- Zawsze doceniamy zaangażowanie rodziców, przyznając na koniec roku medal „Przyjaciel szkoły”.

Celem działań, które podejmujemy, jest podniesienie poziomu wiedzy i świadomości rodziców na temat edukacji dzieci, zaangażowanie ich w życie szkoły, zmierzające do polepszenia warunków nauki oraz integracji całej społeczności szkolnej ze środowiskiem zewnętrznym. Szczególnie cenimy takie inicjatywy, w których rodzice angażują środowisko lokalne w przedsięwzięcia edukacyjne szkoły. Wyznaczone cele realizowaliśmy w następujących projektach:

1. „Dowartościować pracę dzieci” – podniesienie poziomu wiedzy i świadomości rodziców na temat edukacji dzieci.
2. „Jesteśmy razem” – zaangażowanie rodziców w życie szkoły.
3. „Moje miejsce na ziemi” – integracja społeczności szkolnej ze środowiskiem.

„Dowartościować pracę dzieci”

Spotkania z arcydziełem

Po pierwszym półroczu uczniowie poszczególnych klas spotykają się z rodzicami, aby zaprezentować swoje prace wykonane w ciągu ostatnich pięciu miesięcy. Natomiast na koniec roku szkolnego odbywa się wielka gala – podczas „Sobótki” lub „Święta Rodziny” wszystkie dzieci prezentują swoje osiągnięcia.

Profil rozwoju (kl. I–III)

Opis poziomu wiedzy i umiejętności dziecka oraz zakres programowy na dany rok. W ten sposób przekazuje się informacje o postępach ucznia w realizacji programu nauczania.

Warsztaty – zabawa w matematykę

Spotkania dla dzieci i rodziców.

Nauczyciel matematyki, mając świadomość, że nauczany przez niego przedmiot budzi lęk, co w konsekwencji może prowadzić do wagarów, postanowił przezwyciężyć stereotyp myślenia o matematyce jako czymś nieosiągalnym i trudnym. Dlatego powstał pomysł stymulowania logicznego myślenia uczniów, kształtowania postawy dociekliwości, umiejętności formułowania problemów oraz poszukiwania odpowiedzi w ścisłej współpracy z rodzicami. Zaprośiliśmy więc całe rodziny do „zabawy w matematykę”.

Dzieci i rodzice szukali rozwiązań, czasem śmiejąc się ze swoich błędów. Przyjazna atmosfera wyeliminowała napięcia psychiczne czy blokadę myśli. Wszyscy uczestnicy warsztatów podjęli trud tworzenia nowych zabaw czy zadań oraz przedstawiali je na forum. Zajęcia odbywały się w 2009 roku co 2 tygodnie.

„Jesteśmy razem”

Noc z Mikołajem

Rodzice na długo przed wspomnianą nocą spotykają się, ustalają plan pracy i podział zadań, m.in. poszukują sponsorów, piszą pisma przewodnie do instytucji i osób prywatnych. Za pozyskane fundusze przygotowują paczki dla każdego dziecka.

W ten szczególny wieczór odbywają się warsztaty plastyczne i literackie. Dzieci wykonują wtedy ozdoby choinkowe, ubierają świerkowe drzewko. Wspólnie przygotowywana jest także kolacja. A potem przychodzi Mikołaj z prezentami.

Rada rodziców stara się włączyć w to przedsięwzięcie jak największą liczbę rodziców. Tworzy w tym celu tabelaryczną listę dla każdej z klas (wzór na następnej stronie). Tabelę uzupełnia wychowawca podczas zebrania z rodzicami.

Klasa V przygotowuje we własnym zakresie materiały do wykonania stroików.

Uczniowie otrzymają drewniane drabinki. Z nich wykonają stroiki jako prezent świąteczny dla osób samotnych.

Warsztaty z klasą V będzie prowadzić jedno z rodziców dziecka przedszkolnego.

Lp.	Uczniowie i rodzice podczas „Nocy z Mikołajem”	Imiona i nazwiska uczniów lub rodziców
1.	Uczniowie, którzy nocują w nocujący w szkole	1. 2. 3. 4 ...
2.	Uczniowie, którzy nie nocują w szkole, ale biorą udział w imprezie	1. 2. 3. 4. ...
3.	Uczniowie, którzy nie nocują w szkole i nie biorą udziału w imprezie	1. 2. 3. 4. ...
4.	Rodzice, którzy pomagają przy przygotowaniu kolacji, łącznie ze sprzątaniem po niej	1. 2. 3. 4. ...
5.	Rodzice, którzy nocują w szkole	1. 2. 3. 4. ...
6.	Rodzice, którzy przygotowują herbatę i sprzątają następnego dnia	1. 2. 3. 4. ...

Ogólnopolskie konferencje dla nauczycieli w szkole w Moszczance

Podczas konferencji „Moim laboratorium jest dziecko, czyli jak zmieniać pracę szkoły”, która odbyła się w październiku 2011 r. rodzice zaangażowali się w prowadzenie warsztatów dla nauczycieli, których tematem było ukazanie, jak rodzice włączają się w edukację swoich dzieci.

Wolontariat rodziców

Rodzice angażują się w różne działania na rzecz szkoły, działają oczywiście bez wynagrodzenia, ochotniczo poświęcając swój wolny czas – np. leśniczy prowadzi z uczniami akcję karmienia zwierząt, organizuje wycieczki tropem bobrów, a muzyk uświetnia uroczystości szkolne profesjonalnym występem, organizuje pokazy instrumentów.

Współpraca z samorządem uczniowskim – „Uczymy się od naszych rodziców”

Korzystając z zawodowych kompetencji rodziców dzieci poznają ich zawody, pracę, pasję, np. fryzjer organizuje pokaz fryzur na andrzejki, prowadzi warsztaty na temat wizerunku czy wizażu, a kosmetyczka wykonuje makijaże do przedstawienia teatralnego.

„Moje miejsce na ziemi”

Gala barw naszych sadów i ogrodów

Na placu przed szkołą, przy muzyce, odbył się wielki kiermasz smakołyków przygotowanych przez rodziców. Przeprowadzone zostały wspólne warsztaty twórcze z użyciem owoców i warzyw. Na boisku szkolnym nauczycielka zajęć ruchowych zainicjowała rozgrywki sportowe z udziałem rodziców, mieszkańców i dzieci. O zaangażowaniu zarówno dzieci jak dorosłych świadczyły okrzyki radości.

Takie zajęcia są przykładem dobrej współpracy, ponieważ:

- rodzice mają okazję wykazać się swoimi możliwościami i zaangażowaniem,
- poświęcają czas swoim dzieciom na zabawę i bycie ze sobą,
- mogą swobodnie rozmawiać z nauczycielami, wyrazić swoje zdanie na różne tematy.

Klub Anioła

Uczniowie z nauczycielami i rodzicami odwiedzają osoby samotne i starsze. Chcemy pokazać dzieciom, że wiele zależy od nich i że mogą pomagać, nieść radość, pokój i nadzieję. Oprócz życzeń i wierszy dzieci wręczają drobne upominki, które same wcześniej wykonują. Spotkania są doskonałą okazją do przeprowadzenia ciekawych rozmów na temat zwyczajów i tradycji.

Uczniowie z ogromnym zainteresowaniem słuchają wspomnień związanych z dzieciństwem i młodością odwiedzanych osób. Łzy radości i wzruszenie na twarzach babć i dziadków są dowodem na to, że warto poświęcać czas na takie wizyty i nikt nie powinien czuć się samotny i opuszczony.

Sobótka

Co dwa lata w czerwcowy wieczór wspólnie z rodzicami szukamy kwiatu paproci. Mamy i babcie najmłodszych dzieci wypłatają wianki, a przedstawiciele trzech pokoleń czytają wiersze o miłości. Rodzice przygotowują teren do zabawy, smakołyki, rozgrywki, stroje. To czas koncertów muzyki regionalnej, wspólnej zabawy tanecznej przy światłach pochodni oraz degustacja drożdżowych bułeczek z wróżbami.

Muzyka łączy pokolenia i narody – Święto Rodziny

Impreza plenerowa, podczas której dzieci za pomocą muzyki i ruchu przedstawiały rozwój człowieka. Odbęło się również wielkie malowanie i pisanie na temat „Rodzina – pokaż swoją wyobraźnię” (w pracach aktywnie uczestniczyli rodzice, uczniowie, nauczyciele, mieszkańcy i władze miasta) oraz piknik, gdzie każdy miał okazję spróbować przysmaków polskiej kuchni.

Watra

Wszyscy zostali zachęcani do wspólnej kolędy. Były sceny kolędnicze, które dzieci, nauczyciele i goście z pieczołowitą starannością odgrywali przy każdym rozpalonym ognisku w czterech miejscach wsi. Jak nakazuje tradycja, wszyscy uczestnicy kolędowania byli poprzebierani w stroje kolędnicze i zbierali datki, które dzieci przeznaczyły na wyjazd do Centrum Nauki Kopernik.

W środowisku lokalnym... i nie tylko

Cennym doświadczeniem jest wspólna praca w Stowarzyszeniu Przyjaciół Szkoły „Otwarte Okno”, które wspiera działania rodziców i nauczycieli finansowo oraz merytorycznie. Stowarzyszenie pozyskuje środki na realizację ciekawych projektów. Podejmujemy wspólnie szereg przedsięwzięć na rzecz dzieci, środowiska lokalnego i regionu, których celem jest upowszechnianie i rozwój edukacji, kształtowanie postaw prospołecznych u uczniów oraz inspirowanie rodziców do współpracy.

Szkoła umożliwia również rodzicom udział w spotkaniach i wymianę doświadczeń z nauczycielami z różnych regionów Polski, bowiem nauczyciele ze szkoły w Moszczance są członkami Polskiego Stowarzyszenia Animatorów Pedagogiki C. Freineta. Każdego roku

odbywają się u nas konferencje ogólnopolskie – szkołę odwiedzają nauczyciele, studenci, rady pedagogiczne, co umożliwia poznanie wdrażanych w szkołach nowoczesnych rozwiązań, pedagogicznych, autorskich programów edukacyjnych i innych innowacji. Rodzice zawsze uczestniczą w tych spotkaniach. W 2011 r. wspólnie wydaliśmy książkę *Włączanie rodziców w edukację dzieci*.

Co o tym myślą dzieci?

Dzieci są zadowolone, wręcz dumne ze swoich rodziców, którzy są dla nich znakomitym przykładem dobrych obywateli.

Wielka niespodzianka

Początek czerwca 2011 r. przyniósł wielką niespodziankę. Rodzice poinformowali, że obserwacje i doświadczenia ostatnich lat skłoniły ich do napisania i wdrożenia projektu edukacyjnego, chcą bowiem wpływać na edukację swoich dzieci. Projekt powstawał podczas warsztatów prowadzonych przez pedagoga szkolnego. Rodzice wyszli z inicjatywą współpracy z Nadleśnictwem Prudnik.

W załączeniu prezentuję projekt edukacyjny opracowany i zrealizowany przez radę rodziców działającą przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Moszczance. Projekt nosi nazwę „Leśnie Wrota Wiedzy”, skierowany jest do uczniów, dzieci przedszkolnych, nauczycieli, wychowawców i rodziców z naszej szkoły oraz pracowników Nadleśnictwa w Prudniku.

Zakończenie

Nie chcemy popaść w stagnację. Idąc z duchem czasu i chcąc trafić w oczekiwania rodziców oraz ich potrzeby, a jednocześnie skutecznie oddziaływać wychowawczo, staramy się poszukiwać nowych rozwiązań umożliwiających współpracę, a następnie „zarażać” nimi rodziców naszych uczniów.

Niezwykle pomocne okazały się badania „Włączanie rodziców w edukację dzieci – wspólną drogą do lepszej szkoły”. przeprowadzone pod koniec roku szkolnego. Ich wyniki pomogły nam w rozpoznaniu jakości, przebiegu i form współpracy z rodzicami. Analiza potwierdziła, że nasze działania służyły:

- poznaniu dzieci, ich przeszłości i uwarunkowań rozwoju,
- usunięciu nieufności między rodziną i nauczycielami,
- uzgodnieniu stanowisk i poglądów wychowawczych rodziców oraz nauczycieli,
- wypracowaniu koncepcji edukacji skierowanej ku dziecku, z uwzględnieniem jego wieku, poziomu rozwojowego i usytuowania społecznego.

Zgodnie ze współczesnym modelem edukacji dążymy do uspołecznienia szkoły poprzez wzmacnianie rzeczywistej roli rodziców i budowanie partnerstwa rodziców i nauczycieli.

ZAŁĄCZNIK 1

Założenie projektu

Umożliwienie zdobycia dodatkowej wiedzy na temat znaczenia lasów w życiu człowieka przez uczniów oraz dzieci przedszkolne Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Moszczance, a także pobudzenie ich świadomości proekologicznej.

Realizacja projektu

W działaniach zaplanowanych w ramach projektu wezmą udział dzieci z przedszkola oraz uczniowie klas I–VI Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Moszczance. Wszystkie realizowane zadania powinny być wykonane samodzielnie przez uczestników – w ramach godzin lekcyjnych i poza lekcjami (jako praca domowa) – przy dydaktycznym i emocjonalnym wsparciu nauczycieli i rodziców. Projekt będzie realizowany przy współpracy z Nadleśnictwem Prudnik.

Czas realizacji

Od września do października i od marca do kwietnia w roku szkolnym 2011/2012.

Planowane etapy realizowanego projektu

1. Przedstawienie uczestnikom projektu zadań do realizacji.
2. Wybór tematów i zadań.
3. Wyznaczenie osób odpowiedzialnych za realizowane zadania.
4. Wybór formy realizacji zadania.
5. Ustalenie terminu realizacji.
6. Zasady oceniania pracy.

7. Prezentacja wypracowanych zadań.

Cele ogólne

1. Podniesienie świadomości roli lasu w życiu człowieka.
2. Przybliżenie charakteru pracy i działalności Nadleśnictwa Prudnik.
3. Kształtowanie postaw proekologicznych.
4. Kształtowane umiejętności:
 - kreatywnego myślenia,
 - zbierania, przetwarzania i prezentowania zdobytej wiedzy oraz wyrabianie odpowiedzialności za powierzone zadania.

Cele szczegółowe

Przedszkole

- Dziecko zna i rozpoznaje dary lasu.
- Dziecko potrafi w różnorodny sposób, np. poprzez emocje, ruch czy śpiew, opisywać dary lasu.
- Dziecko rozumie, czym są dary lasu.

Starsze dzieci

- Dziecko zna rolę lasu w życiu zwierząt i roślin.
- Dziecko zna i nazywa gatunki zwierząt i roślin chronionych.
- Dziecko potrafi rozpoznać rośliny i zwierzęta chronione.
- Dziecko rozumie potrzebę korzystania z Poradnika Turystycznego (klasy IV–VI).
- Dziecko zna instytucje zajmujące się ochroną i promocją lasu.
- Dziecko wie, czym jest wywiad.
- Dziecko potrafi poprawnie posłużyć się techniką wywiadu.
- Dziecko zna pozytywną i negatywną działalność człowieka.
- Dziecko potrafi podać przykłady pozytywnej i negatywnej działalności człowieka (przemysł drzewny).
- Dziecko rozumie znaczenie i rolę instytucji nadleśnictwa.
- Dziecko rozumie pojęcia i potrafi kreatywnie myśleć.
- Dziecko rozumie potrzebę kształtowania postaw proekologicznych.

Rodzice swoimi postawami zachęcają, uczą, rozwijają w dzieciach postawy proekologiczne.

Przykłady zadań dla poszczególnych grup wiekowych

Zespół	Zadania	Źródła informacji
Przedszkole	Zadanie: Wyznacz na tablicy informacyjnej przedszkola miejsce, gdzie będziesz zamieszczać – w dowolnej formie – wiadomości o lesie. Zgromadź i opisz dary lasu pod hasłem „Idzie jesień z pełnym koszem”. Przygotuj razem z kolegami i koleżankami z klasy przedstawienie lub wystawę waszych prac pod tytułem „Leśna sztuka”. Uwaga: po zakończeniu projektu odbywa się prezentacja podsumowująca, podczas której dzieci przedstawiają swoje prace.	Wychowawcy promują edukację leśną wśród dzieci.

Zespół	Zadania	Źródła informacji
Klasy I–III	„Rola lasu. Wycieczka do lasu”, przykład I: Wybierz się na wycieczkę do lasu z zespołem, który wybrałeś. Spotkaj się z pracownikiem leśnym w celu uzyskania informacji o lesie. Obserwacje i spostrzeżenia możesz umieścić w folderze, albumie, na plakacie (możesz wykorzystać zgromadzony naturalny materiał). Nazwij poszczególne gatunki zwierząt i roślin, w tym chronione. Idąc na wycieczkę do lasu, porządkuj trasę turystyczną.	Obserwacja. Rozmowa z pracownikiem leśnym. Rozmowa z nauczycielem przyrody. Internet, książki. Rozmowa z rodzicem, kolegą.

	„Rola lasu. Wycieczka do lasu”, przykład II: Wyznacz na tablicy informacyjnej w swojej klasie miejsce na zdobyte wiadomości o lesie, zdobywaj ciekawostki i uaktualniaj wywieszoną gazetkę co miesiąc. Poproś wychowawcę o wyznaczenie dyżurów w swojej klasie, w celu uaktualniania tablicy informacyjnej. Swoje zadanie wykonaj starannie, estetycznie, na temat. Wykaż się pomysłowością, samodzielnością. Estetyka pracy wpłynie na twoją ocenę. Wyciągnij wnioski o roli lasu i przedstaw je w formie plakatu. Spostrzeżenia na temat roślin i zwierząt chronionych zapisz w formie albumu.	Obserwacja. Rozmowa z pracownikiem leśnym. Rozmowa z nauczycielem przyrody. Internet, książki. Rozmowa z rodzicem, kolegą.
	„Tworzymy poradnik turystyczny”: Wybierz się do lasu z grupą, którą wybrałeś. Idąc na wycieczkę, porządkuj trasę turystyczną. Zwróć uwagę na oznaczenia tablic i zapisz je w swoim poradniku turystycznym, który stworzysz. Pomyśl o własnych propozycjach projektu tablicy w lesie i wykonaj ją w formie symboliki znaków. Liczy się twoja pomysłowość! Na dużym arkuszu brystolu napisz poradnik dla turysty w formie hasłowej i obrazkowej.	Obserwacja. Rozmowa z pracownikiem leśnym. Rozmowa z nauczycielem przyrody. Internet, książki. Rozmowa z rodzicem, kolegą.

Zespół	Zadania	Źródła informacji
Klasa IV–VI	„Wywiad z nadleśniczym”: Razem ze swoim wychowawcą zaplanuj spotkanie z panem Stanisławem Jureckim. Zastanów się nad pytaniami dotyczącymi pracy, którą wykonuje. Zapytaj o działy w Nadleśnictwie, o jego specyfikę,	Wywiad.

	instytucje współpracujące, o konsekwencje nieprzestrzegania prawa w lasach państwowych. Wykonaj portfolio ze zdjęciami ze swojej wizyty w Nadleśnictwie.	
	„Przemysł drzewny w życiu człowieka”: Podzielcie się na grupy. Pierwsza grupa: Odwiedźcie dowolny zakład stolarski. Zdobądźcie jak najwięcej informacji na temat obróbki drzewa. Zapytajcie o drzewo miękkie, twarde, drogie, tanie. Zapytajcie o maszyny, narzędzia do obróbki drzewa, zapiszcie nazwy, będą wam potrzebne do sporządzenia słownika terminologii stolarskiej. Druga grupa: Poproście nauczyciela przyrody o spotkanie dotyczące gatunków drzew. Dowiedźcie się, które z nich są zagrożone, chronione, a które można wykorzystać do obróbki. Poproście o wskazówki dotyczące rozróżnienia gatunków drzew. Wykonajcie album ze spisem stron, w którym na każdej stronie namalujecie drzewo ubrane w typowe cechy, drzewo podpiszcie, obok narysujcie charakterystyczny kształt jego owoców, liści, kolor jego kory. Wykonajcie album estetycznie, starannie, na temat. Wykażcie się pomysłowością, samodzielnością. Estetyka pracy wpłynie na waszą ocenę.	Rozmowa ze stolarzem, pracownikiem drzewnym. Album, Internet, książka, rozmowa z rodzicem, kolegą, lekcja z nauczycielem przyrody.
	„Pozytywna i negatywna działalność człowieka w lesie”, przykład I: Podzielcie się na grupy. Pierwsza grupa – negatywna działalność człowieka w	Wywiad środowiskowy. Spotkanie z panem Rafałem Kaszą,

	lesie: Odwiedźcie gospodarstwa domowe w okolicy i zbierzcie potrzebne informacje od mieszkańców wsi. Zebrane informacje zaprezentujcie w formie przedstawienia teatralno-muzycznego. Druga grupa – pozytywna działalność człowieka w lesie: Odwiedźcie gospodarstwa domowe w okolicy i zbierzcie potrzebne informacje od mieszkańców wsi. Zebrane informacje zaprezentujcie w formie przedstawienia teatralno-muzycznego.	pracownikiem Nadleśnictwa w terenie.
	„Pozytywna i negatywna działalność człowieka w lesie”, przykład II: Wyznacz na tablicy informacyjnej w swojej klasie miejsce na zdobyte wiadomości o lesie, zdobywaj ciekawostki i uaktualniaj wywieszoną gazetkę co miesiąc. Poproś wychowawcę o wyznaczenie dyżurów w swojej klasie. Swoje zadanie wykonaj starannie, estetycznie, na temat, wykaż się pomysłowością, samodzielnością. Estetyka pracy wpłynie na twoją ocenę.	Wywiad środowiskowy. Spotkanie z panem Rafałem Kaszą, pracownikiem Nadleśnictwa w terenie.

Zadania dla wszystkich uczestników projektu

1. Zaplanuj ze swoim wychowawcą spotkanie z panem Andrzejem Tomczykiem – nadleśniczym wsi Moszczanka.
 - Zastanówcie się nad pytaniami dotyczącymi pracy nadleśniczego i zredagujcie je ze swoim polonistą.
 - W celu utrwalenia wypowiedzi Andrzeja Tomczyka użyjcie narzędzia do nagrywania dźwięku np. dyktafonu.
 - Zapytajcie o charakter pracy (m.in. czym się zajmuje, który obszar leśny podlega jego kontroli, w jakim celu prowadzi się szkółki leśne, które tereny w obszarze jego działania są najbardziej zanieczyszczone przez turystów itd.).
2. Ustalcie z wychowawcą część trasy turystycznej, którą uporządkujecie.

3. Wyznaczcie na tablicy informacyjnej w swojej klasie miejsce na zdobyte wiadomości o lesie:
 - zdobywajcie ciekawostki i uaktualniajcie wywieszoną gazetkę co miesiąc,
 - poproście wychowawcę o wyznaczenie dyżurów w swojej klasie.
4. Opracujcie wywiad zgodnie z własnym pomysłem, podczas prezentacji możecie odtworzyć płytę z nagraniem.

Zasady oceniania prac

1. Wszyscy uczniowie biorą udział w projekcie.
2. Uczeń otrzymuje ocenę z danego przedmiotu na podstawie punktacji.
3. Dany zespół lub grupa otrzymuje dyplom znawcy lasu oraz indywidualne oceny za wykonanie zadania.
4. Punktację ustala nauczyciel wychowawca, np.:

Kryterium	Liczba punktów
1. Zadanie wykonane na temat	6 pkt
2. Oryginalność i pomysłowość	6 pkt
3. Estetyka wykonanych prac	6 pkt
4. Wykonanie pracy w terminie	6 pkt
5. Zaangażowanie	6 pkt
6. Ciekawa prezentacja	6 pkt

Uwagi o realizacji

Rada rodziców zwróciła się do:

- Anny Włodarczyk z prośbą o pomoc w przygotowaniu filmu wideo zawierającego relację z kolejnych etapów projektu. Film zostanie wyświetlony podczas prezentacji końcowej;
- do wychowawców klas z prośbą o ustalenie, którzy rodzice wezmą udział w wycieczce do lasu (w celu uprzątnięcia trasy turystycznej) w wyznaczonym terminie. Certyfikat znawcy lasu wręczy przedstawicielom klas Stanisław Jurecki, a specjalne zaproszenia wychowawcy otrzymają od rady rodziców. Wszystkim życzymy powodzenia i radości w zdobywaniu wiedzy o lesie.

Bibliografia

Feyfant A., Rey O., (2006), *Les parents à l'école*, tłum. Napiórkowska Z., „Dossier d'actualité Veille et Analyses”, nr 22.

Jankowski B., (2012), *Szkola także dla rodziców*, www.zycieszkoly.com.pl/dla-nauczycieli/wspolpraca-z-rodzicami/art,1,szkola-takze-dla-rodzicow.html (dostęp dn. 29.02.2013).